

DÜŞ/DÜŞÜN 61

# ERGEN FREUD

*Philippe Gutton'un sonsözüyle*

FLORIAN HOUSSIER

*Türkçesi: Nazlı Ökten*

Bağlam Yayınları 485  
İnceleme-Araştırma 321  
Düş/Düşün Dizisi 61  
ISBN 978-605-9911-79-5

Düş/Düşün Dizisi Editörü: Ayça Gürdal Küey

Florian Houssier  
Özgün adı: Freud Adolescent  
Ergen Freud

© Éditions Campagne Première / 2018  
© Bağlam Yayıncılık

Birinci Basım: Kasım 2021  
Kitap Tasarımı: Canan Suner  
Kapak Fotoğrafı: S. Freud sekiz yaşında,  
1864, fotoğrafçı bilinmiyor

Baskı: Avcı Ofset  
Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi No: 6/13  
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685  
Matbaa Sertifika Numarası: 45259

**BAĞLAM YAYINCILIK** Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul

Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27

Web: [www.baglam.com](http://www.baglam.com) e-mail: [baglam@baglam.com](mailto:baglam@baglam.com)

# İÇİNDEKİLER

|   |     |
|---|-----|
| Girizgah.....                                       | 7   |
| I. Bölüm - Çocukluk İzleri ve İlk Bağlantılar.....  | 37  |
| 2. Bölüm - Canlı Ergenlik .....                     | 67  |
| 3. Bölüm - Kızlar veya Kaygılandırıcı Başkalık..... | 107 |
| 4. Bölüm - Eduard veya Dostluk ve Tutkuları .....   | 153 |
| Açılış.....   | 195 |
| Sonsöz / Philippe Gutton .....                      | 203 |
| Teşekkür .....                                      | 217 |
| Dizin.....  | 219 |



## Girizgah

Bu eserde sık sık yapacağımız gibi, Freud'dan bir alıntıya yaslanarak başlayalım; kendi güzergahına dönüp baktığında şöyle yazar: “Bu eseri kateden iki tema var: kendi kaderim ve psikanalizin kaderi. İkisi birbirine sıkı sıkıya bağlı.<sup>1</sup>” İzlediğimiz yol budur: ergenliğin, gelecekteki kuramsallaştırmalarındaki yansımalarına işaret etmek, Freud'un kendisinin birçok biyografik kesit, keşif dayanağı ve kuramsal varsayımların doğrulanması aracılığıyla oldukça düzenli olarak yaptığı budur. J. B. Pontalis'i takip ederek psikanalistlerin “ister istemez tarihin etkilerine olduğu kadar aile tarihlerinin de etkilerine tabi olduklarını<sup>2</sup>” düşünelim.

### Fransa'da ergen psikanalizi

Günümüzde Fransa'da psikanaliz, belki de dünyada eşi görülmedik bir zenginliktedir. Bu eser Freud'dan günümüz yazarlarına, düşüncelerin soy zincirinin kökenlerini resmetmek için bugünden yola çıkmaktadır. Biyografik-kuramsal düzlemde baba ile kız arasındaki gidiş gelişleri değerlendirerek Freud-Anna Freud soy zincirini daha önce takip etme fırsatımız olmuştu.<sup>3</sup> İki kuşak arasındaki bu “kuramsal karşılıklılaşma”

---

<sup>1</sup> S. Freud [1925] “Post-Scriptum”, *Sigmund Freud présenté par lui-même*. Editions Gallimard, Paris, 1984, s.121.

<sup>2</sup> J.B. Pontalis, “Introduction”, *Les premiers psychanalystes: Minutes de la Société psychanalytique de Vienne*. Gallimard, Paris, 1976, s.4.

<sup>3</sup> F. S. Houssier, “Freud et son Antigone: adolescence et liens de mutualité théoriques”, *Topique*, 2011 (2): 17-32.

ergenlik konusunda Anna Freud'la yakın düşündüğünü gösterdiğimiz Donald W. Winnicott'un temsil ettiği istisnayı da eklememiz gerekir.<sup>4</sup>

Fransa'da ergenlik psikanalizinin *big bang*'inin 1980'lerin başında olduğunu da ekleyelim. Öncü haberciler Pierre Mâle ve Évelyne Kestemberg'in ardından yeni bir psikanalist kuşağı arı kovanına çomak sokar; aralarında 1983 yılında bu konuda psikanaliz yönelimli ilk bilimsel dergiyi çıkaran Philippe Gutton'un esaslı katkısını belirtelim. Ergenlik, çocuğun ruhsal yaşamı/yetişkin psikopatolojisi ikiliği reçetesini bozduğu için bu konuda bir fikir birliği yoktur; aynı hareket içinde *Adolescence* dergisinin yaratılmasından iki sene sonra Gutton bu konudaki ilk üniversite araştırma ekibini kurar, Ergenlik Araştırma Birimi [Unité de Recherche sur l'adolescence] (URA); Paris-Diderot Üniversitesi bünyesindeki URA'da, aynı üniversitede profesör ve psikanalist olan 1995 yılında Annie Birraux'nun başkanlığında Uluslararası Ergenlik Koleji [Collège International de l'adolescence] (CILA) fikri doğar. Bu esas itki, -ergenlik hakkında çok sayıda tez yazılmasını sağlayan bir üniversite laboratuvarı ve dergi- Jean-Jacques Rasiaşal'in çalışmalarından dolayı Lacancı psikanalistlerin ilgisiyle beslenmiştir. Bu dinamik, bu konuda yapılan yayınların veya bazı psikanaliz derneklerinde bu temaya verilen önemin de ortaya koyduğu gibi, otuz yıldır pek az yorgunluk belirtisi gösteren son derece yoğun bir Fransız hareketinin oluşmasına katkıda bulunmuştur.

---

<sup>4</sup> F. Houssier, X. Vlachopoulou, "Winnicott, entre dedans et dehors. Extraits de correspondance", *Adolescence*, 2015, 33 (4): 911-24.

Bu ilk düşünceler, eksiksiz olmaktan çok uzak, kültür-merkezci olma riskini taşıyan genel izlenimlerdir; kendi adımla, yurtdışında katıldığımız, özellikle de CILA'nın düzenlediği çok sayıda kolokyum, bu varsayımı giderek pekiştirmiştir; bu düşüncenin anlamlı olup olmadığı ve eğer öyleyse Fransa'nın bu konuda neden önde gittiğini anlamak gerekir. Belki de bu, maruz kaldığı saldırılara rağmen Fransa'da psikanalizin tutunmasıyla olduğu kadar, bu arayışa elverişli siyasal-kültürel bağlamla ilişkilidir. Ama işte, bugüne kadar Fransa'da hiç kimse, çok sayıdaki Freud biyografisinin en zayıf noktası olarak kalan kuramsal-klinik zincirle bir bağlantı kurmamıştır; bu da bize, Anna Freud'un 1958 yılında ergenlik hakkında kullandığı güzel imgeyi hatırlatır, psikanalizin "Külkedisi".

Konuya girmeden önce psikanalizin tarihi hakkında iki dilek totalım: diller arasındaki engeller kalktığında, kendi disiplinlerinin tarihiyle ilgilenen az sayıda psikanalistin farklı önermeleri biraraya getirilerek cehaletten çıkılacaktır. Bu cehalet - kelime çok kuvvetli değildir- psikanalitik kurumlarda veya akademik iletimde bir tekrar zorlantısı riskini yaratmaktadır: belirsiz ve ideolojik yönelimli temsiller, böylece bıkip usanmadan tekrar edilir. Çelişkili ve güdük bir tartışmanın açıklık bırakmayan iletimi, bazı kurumlarla sınırlı değildir; veya psikanaliz tarihine hasredilmiş bilimsel bir derginin veya psikanalistlerin yazdığı tezlerin yokluğu, Élisabeth Roudinesco ve Alain de Mijolla'nın çalışmalarının önemine rağmen Fransa'da katedilmesi gereken yolun uzunluğunu gösterir. Psikanalizi tarihiyle incelemek, kuramı devam ettirmenin ve katlaşmasını engellemek için dinamik bir güç vermenin bir yoludur.

Keşfedilen malzemenin harekete geçirdiği varsayımları ve önermeleri yeniden bağlama oturtmak için tarihe dalmak, her zaman çoğul ve görece olan bir hakikati ifade etmeyi hedeflemez; psikanalizle akraba olan tarihsel araştırma, klinik, kuramsal ve biyografik olmak üzere üç boyut taşır. Freud'un biyografik gizlerini araştırırken bu üç veçheyi eklemleyen bir çağrışım zinciri takip edilerek kazılara duyduğu arkeolojik tutku (yeniden) keşfedilir. Geriye sıçrayarak bir dönemi ve kodlarını hayal meyal de olsa görebiliriz. Zamanının insanı olarak Freud ve kuramı düşüncesinin fetişleştirilmesi veya bölünmesi riski olmadan birbirinden ayrılamaz; genç Freud'un çatışmalarına yaklaşmak, bir portreyi, bir yüzyıldır taşınan temsillerin bir çiçek dürbününe kapattığı karmaşık bir adam imgesini ortaya çıkarır. Tarihsel araştırma, psikanalizin yaratıcısını putlaştırma eğilimini azaltarak her türlü karikatür benzeri basitleştirmenin ötesinde, karmaşıklıktan yanadır. Freud sağlığında, gelecekteki biyograflarının işini karıştırmak için yaktığı mektuplara rağmen, gerek psikanaliz hareketinin tarihiyle gerek kendi kişisel yolculuğuyla ilgili tarihsel yönelimli birçok metin üretmemiş miydi? Peki ya bıraktığı izlere ne demeli? Özel hayatı hakkında ketum kalma isteği, bu eserin yazımı sırasında keşfettiklerimizle çelişkili görünmektedir, metinleri özel hayatından ve çocukluk ve ergenlik anılarından alıntılarla doludur. Bu unsurlar karşısında kuram, kendiliğinden türeyen değil, en azından kısmen biyografik olarak yaratılan bir eserdir; aradaki fark büyüktür.

## Freudistan'a yolculuk

Freudistan'a yolculuğun riskleri nelerdir? Freud kendini savunmak üzere orada değil midir? Bu soruşturmayı bir saldırı-savunma oyunu olarak düşünmek söz konusu değildir; ergenliğin çatışmalarının sivri kenarlarını anlama ve neredeyse *terra incognita* olan bir alanda yol açma girişiminin seferber ettiği ihlal etme potansiyeli düşlemleriyle titreşimi sürdürerek Freud'a borcumuzu saptamak gerekir. Freud analiz edilebilir bir özne midir? Uygulamalı psikanaliz yolu izlenerek Freud bir tür klinik vaka yapılabilir mi? Soru açıktır ama en azından belki de ergen bir hareketle yaktığı belgelere rağmen, yazıştığı kişilerin aldığı ve çoğu kez de sakladıkları mektuplarla, geri-de esaslı bir otobiyografik malzeme bırakmıştır.

Mektupların kronolojisini takip etmekten ziyade tematik pistleri birbirine karıştırarak Freud'un mektuplarını gerilim hatlarını, titreşimli alanları ortaya çıkarmak üzere inceliyoruz. En yakın olduklarının, yani arkadaşı Eduard Silberstein ve daha sonra sevgilisi Martha Bernays'in adlarını ve soyadlarını kullanarak genç Freud'un kalp atışlarını takip etmek, kendimize izin verdiğimiz fanteziler arasında. Kişiler, duyguları hayal edilebilen aşına insanlar haline geldiğinde soyadından adına geçmek, bir anlamda sen demek gibi. Yakınlarıyla bu ilişki, hem bir özdeşleşme hareketinin hem de sadece Freud'a değil, onun dünyasına da bir aktarımın işareti.

Bu aktarımsal hareketler, yazarın öznel sahasına girmek için kaçınılmaz olan yakınlık ile gerekli mesafe arasındaki uzaklıkta, psikanaliz tarihi araştırmacısının işinin bir parçası. Aynı zamanda görünürdeki meselesine kapılma riskini göze alarak, sözü düzenli olarak Freud'a vermeyi tercih ettik; bu